

AVOCATUL POPORULUI

Domeniul privind
prevenirea torturii – MNP

Aprob

Avocatul Poporului

Renate Weber

Raport

privind vizita desfășurată la Penitenciarul - Spital București - Jilava

Raportul este structurat pe trei capitole, după cum urmează:

- 1. Cadrul general și organizarea activității de monitorizare**
- 2. Constatările rezultate din activitatea de monitorizare**
- 3. Recomandări**

București – 2023

1. Cadrul general și organizarea vizitei

Prin Legea nr. 109/2009, România a ratificat Protocolul Opțional (OPCAT), adoptat la New York la 18 decembrie 2002, la Convenția împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, adoptată la New York la 10 decembrie 1984.

Domeniul privind prevenirea torturii în locurile de detenție din cadrul instituției Avocatul Poporului, îndeplinește atribuțiile de Mecanism național de prevenire a torturii (MNP) conform prevederilor OPCAT, monitorizând în mod regulat tratamentul aplicat persoanelor private de libertate în orice loc de detenție, în sensul art. 4 din OPCAT.

Astfel, în temeiul OPCAT și art. 33 și art. 35 din Legea nr.35/1997, privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată, în data de 9 decembrie 2021, MNP a monitorizat Penitenciarul - Spital București - Jilava.

În contextul epidemiei de COVID-19, ghidată de principiul *do no harm* („a nu face rău”) și având în vedere recomandările Subcomitetului de prevenire a torturii și a pedepselor ori tratamentelor inumane sau degradante (SPT), echipa MNP a apelat la activități de monitorizare, alternative la vizitele clasice, astfel: întrevedere online cu reprezentanți ai instituției vizitate, solicitarea de informații și documente conducerii unității penitenciare; informarea persoanelor private de libertate/angajaților cu privire la monitorizarea unității și posibilitatea acestora de a contacta echipa MNP telefonic și prin intermediul poștei electronice.

Pe tot parcursul activității de monitorizare, a existat un dialog permanent cu reprezentanții unității monitorizate, echipa MNP apreciind solicitudinea și disponibilitatea acestora în a furniza informațiile și documentele solicitate.

Obiectivele activității de monitorizare au fost, în principal, consolidarea protecției persoanelor private de libertate cu tulburări psihice împotriva relelor tratamente și respectarea drepturilor acestora.

Echipa MNP a fost alcătuită din: [redacted] jurist, [redacted] jurist, [redacted] asistent social, [redacted] psiholog, [redacted] medic din cadrul instituției Avocatul Poporului - Domeniul privind prevenirea torturii în locurile de detenție și a altor pedepse ori tratamente crude, inumane sau degradante (MNP) și [redacted] reprezentantă a organizației neguvernamentale „Asociația Europeană pentru Protecția Omului și Protecția Copilului”.

2. Constatările rezultate din activitatea de monitorizare efectuată

► aspecte preliminare

Penitenciarul Spital București-Jilava este o instituție publică aflată în subordinea Administrației Naționale a Penitenciarelor (ANP) și face parte din instituțiile publice de apărare, ordine publică și siguranță națională. Furnizează servicii medicale persoanelor private de libertate, având cel mai mare număr de paturi (301 paturi), dintre cele 6 penitenciare spital din România. Unitatea avea următoarea structură organizatorică:

•secții/compartimente cu paturi, în care se acordau servicii medicale în regim de spitalizare continuă:

- Secția medicină internă – 52 paturi (dintre care compartiment cardiologie – 9 paturi, compartiment dermatovenerologie – 8 paturi și compartiment boli cronice – 5 paturi);
- Secția Psihiatrie acuți - 47 paturi (dintre care Compartiment Neurologie 10 paturi);
- Secția Psihiatrie cronici - 80 paturi;

- Secția Pneumologie - TBC I - 46 paturi;
- Secția Pneumologie TBC II - 45 paturi;
- Secția Boli Infecțioase - 31 paturi.
- Farmacie cu circuit închis;
- Laborator de analize medicale;
- Laborator radiologie și imagistică medical;
- Compartiment de supraveghere și control al infecțiilor nosocomiale;
- Ambulatoriul integrat cu cabinete în specialitățile: Psihiatrie, Pneumologie, Dermatovenerologie, Boli infecțioase și Medicină dentară – în cadrul ambulatoriului, unitatea oferea consultații unităților penitenciare din vecinătate: Penitenciarul București - Jilava, Penitenciarul București - Rahova, Penitenciarul - Spital București - Rahova și Penitenciarul Târgșor – pentru persoanele private de libertate de sex feminin.

Pe secția de Psihiatrie acută, cele 47 paturi erau distribuite pe 8 saloane, dintre care 6 pentru persoanele private de libertate de sex masculin și 2 saloane pentru persoanele private de libertate de sex feminin. Pe secția de Psihiatrie cronici, cele 80 paturi erau distribuite pe 19 saloane pentru persoanele private de libertate de sex masculin. Pe fiecare secție a spitalului, era prevăzut un salon pentru persoane private de libertate cu dizabilități locomotorii. Saloanele de pe secțiile de psihiatrie beneficiau de următoarele dotări: paturi metalice, tip spital, cu somieră parțial rabatabilă, saltele din burete cu huse impermeabile, noptiere metalice, tip spital, cu măsuță rabatabilă pentru servit hrana, perne ignifuge și lenjerie tip spital și televizoare LCD, pardoseli antibacteriene și antifungice, tip covor PVC; pereți și tavane zugrăvite lavabil, ferestre din mase plastice (PVC) cu sticlă termoizolantă; grup sanitar individual cu cădițe de duș din material plastic, lavoar sanitar și vas WC, oglinzi, pardoseli placate cu gresie și pereți placați cu faianță și zugrăviți lavabil. Iluminatul era asigurat natural și artificial prin corpuri de iluminat general și iluminat de veghe, camerele fiind dotate cu câte o priză dublă. Fiecare salon era dotat cu telefon de la care pacienții puteau să comunice cu familia și cu agentul supraveghetor, care anunța personalul medical pentru fiecare solicitare sau urgență apărută.

Structuri exterioare al Penitenciarului Spital funcționau în următoarele unități: în Penitenciarul București Jilava: cabinete medicină generală/de familie, cabinet psihiatrie, cabinet medicină dentară, sterilizare, laborator tehnică dentară și officină locală de distribuție, iar în cadrul ANP – Aparat Central: cabinet medicină generală/de familie, cabinet medicină dentară, sterilizare și laborator tehnică dentară.

Penitenciarul - Spital București - Jilava a fost prima unitate sanitară din sistemul penitenciar desemnată să carantineză persoanele private de libertate suspecte de infecția cu SARS-COV-2 și persoanele private de libertate extrădate - din zone roșii și galbene care trebuiau să își efectueze cele 14 zile de carantină, secția de carantinare înființându-se pe data de 25 februarie 2020. De asemenea, Penitenciarul Spital a fost prima unitate sanitară desemnată să izoleze și să trateze pacienții confirmați cu infecția SARS-COV-2, înființându-se din data 28 aprilie 2020 secția care gestiona aceste cazuri.

La nivelul Penitenciarului Spital se derulau următoarele programe naționale: Programul național de prevenire și combatere a infecției HIV/SIDA, Proiectul "COVID COMBAT - Creșterea capacității de gestionare a crizei COVID-19 în rândul deținuților și personalului propriu din cadrul Penitenciarului-Spital București-Jilava"și Programul național de prevenție, supraveghere și control a tuberculozei.

► **persoane private de libertate**

Internarea în Penitenciarul Spital se făcea în baza biletului de internare, eliberat de medicul unității, urmare a actului medical propriu, la recomandarea medicului specialist, prin decizie a organului judiciar, sau a oricăror urgențe medico-chirurgicale. Dacă medicul unității considera că internarea este absolut necesară, persoana privată de libertate era transferată la Penitenciarul Spital și nu putea refuza internarea.

Modalitățile de internare în spital erau următoarele: internare programată – după aprobarea notei de solicitare de internare semnată de directorul și medicul penitenciarului, unde persoana privată de libertate executa pedeapsa; internare de urgență prin Camera de Gardă; transfer intraspitalicesc; internare nevoluntară, dispusă de procuror sau de judecătorul de drepturi și libertăți pe o anumită perioadă de timp; expertize psihiatrice (art. 184 Cod procedură penală); expertize medico-legale pentru amânarea/întreruperea executării pedepsei pe motive medicale.

De asemenea, în unitate se internau și persoane private de libertate aflate sub incidența art. 109 (pentru a fi evaluați în spital, apoi fiind externați către unitățile care îi custodiau, cu recomandarea de a urma tratament) și 110 Cod penal. În acest ultim caz, conform Procedurii operaționale „Internarea și acordarea asistenței medicale pacienților în Secția de psihiatrie a Penitenciarului-Spital București-Jilava”, după ce primeau sentința penală de internare în baza art. 110 Cod penal, se lua legătura cu Direcția de Sănătate Publică pentru stabilirea spitalului de psihiatrie și pentru măsuri de siguranță în care să fie transferat pacientul. Conform declarațiilor conducerii unității, nu au existat dificultăți legate de custodia pacienților internați cu art. 110 Cod penal.

În aceeași procedură se preciza că **internarea poate fi voluntară sau nevoluntară, în conformitate cu Legea nr. 487/2002 a sănătății mintale și a protecției persoanelor cu tulburări psihice, republicată.**

În condițiile în care legea antemenționată nu prevede, expres, faptul că se aplică în secțiile de psihiatrie din mediul penitenciar și nici nu există un Ordin al Ministrului Sănătății prin care să fie desemnate spitalele/secțiile de psihiatrie care pot efectua internări nevoluntare (așa cum prevede art. 16 din Normele de aplicare a Legii nr. 487/2002, republicată), echipa MNP are serioase rezerve cu privire la posibilitatea unităților penitenciare de a efectua internări nevoluntare în sensul legii respective (măsură dispusă de instanța civilă). De asemenea, consideră imperios necesară emiterea ordinului respectiv de către Ministerul Sănătății, precum și clarificarea cu privire la aplicarea legii în cazul unităților psihiatrice din sistemul penitenciar, mai ales în condițiile în care această lege indică situațiile în care se aplică tratamentul medicamentos, fără consimțământul pacientului. Aceeași procedură prevedea internarea medicală provizorie (internare medicală nevoluntară), în baza art. 247 și 248 Cod procedură penală.

La data vizitei, în Penitenciarul Spital erau custodiate 211 persoane private de libertate, astfel : regim deschis - 23 deținuți, regim semideschis - 125 deținuți, regim închis - 36 deținuți, regim maximă siguranță - 7 deținuți, arestați preventiv - 12 deținuți, arestați preventiv în curs de urmărire penală - 5 deținuți, regim cu supraveghere - 1 deținut, provizoriu închis -1 deținut și provizoriu semideschis -1 deținut. Gradul de ocupare/aglomerare în unitate era de 55.82%.

Numărul persoanelor private de libertate cu afecțiuni psihice era de 41, fiind internate pe mai multe secții: pe secția pneumofiziologie - 23, pe secția boli infectioase - 9, pe secția boli interne - 5 și pe secția psihiatrie - 4. În Penitenciarul Spital se internau persoane private de libertate cu tulburări psihice din toate unitățile penitenciare. De asemenea, se internau pacienți cu tulburări

psihice din centrele de reținere și arestare preventivă, aflați în curs de efectuare a expertizei medico-legale psihiatrice sau în urgență.

În cadrul Penitenciarului-Spital au fost internate și tratate în anul 2021, până la momentul vizitei, 628 de persoane private de libertate cu tulburări psihice. Cele mai frecvente diagnostice erau tulburare de personalitate disociată și tulburare de personalitate, nespecificată.

Durata medie de internare a pacienților cu tulburări psihice era de 8 zile.

► **personalul unității penitenciare**

Din totalul de 367 posturi prevăzute în statul de funcții, 242 erau ocupate, 125 fiind vacante. La nivelul secțiilor de psihiatrie, dintre cele 33 posturi prevăzute (6 posturi medic, 22 posturi asistent medical și 5 posturi infirmier), doar 16 erau ocupate: Secția psihiatrie acuti – 2 medici, 8 asistenți medicali și Secția psihiatrie cronici – 1 medic și 5 asistenți medicali. În unitate au fost organizate concursuri pentru ocuparea posturilor vacante și au fost întreprinse demersuri de modificare a statului de funcții, fiind aprobate cele 5 posturi infirmieri pentru secțiile de psihiatrie.

Programul de lucru pentru medici era de 7 ore/zi, iar personalul mediu/auxiliar avea program de 8 ore zilnic, continuu sau divizat, în același loc de muncă sau în locuri diferite. În funcție de modul de organizare al activității, personalul medical mediu și personalul de pază desfășurau activitatea în 4 ture, 12/24 ore și 24/48 ore.

În ceea ce privește personalul de supraveghere, dintre cele 60 de posturi de agent operativ (supraveghere) prevăzute, 57 erau ocupate (din care 8 posturi de personal feminin), iar din cele 25 de posturi agent operativ (supraveghere/însoțire) prevăzute, 17 posturi erau ocupate (din care 5 posturi de personal feminin).

În anul 2021, personalul din cadrul Penitenciarului-Spital București-Jilava a participat la următoarele cursuri de pregătire profesională: Curs de comunicare; Curs de ambulanțier; Curs privind organizarea și desfășurarea programului de pregătire în domeniul comunicării, psihologiei și dezvoltării personale pentru polițiștii de penitenciare care lucrează în contact direct cu persoanele private de libertate; Congresul multidisciplinar „Împreună construim excelența” a VII-a ediție; Congresul Național al Societății Române de Diabet, Nutriție și Boli Metabolice; webinarul „Pneumologia Românească de o parte și alta a Prutului”; Conferința Națională Alzheimer; Cursul „Memoria semantică și episodică”; Curs Neuroimagică; Curs „Particularități ale abordării și îngrijirii intra spitalicești a pacienților cu tulburări neurocognitive în contextul pandemiei COVID-19”; Curs îngrijirea pacienților cu demență; convocări on-line pe domenii de specialitate.

► **informarea pacienților cu privire la drepturi și procedura plângerilor**

Pacienții erau informați cu privire la drepturi, cu ocazia primirii în unitate, de către șeful de tură. Conform rapoartelor de evaluare a gradului de satisfacție a pacienților pentru anul 2021, pacienții care au răspuns la chestionarul de satisfacție au declarat că au fost informați la internare cu privire la drepturile lor.

Persoanele private de libertate puteau să se adreseze cu sesizări/reclamații șefului de secție și personalului de conducere cu ocazia audiențelor săptămânale. Cererile erau soluționate de către persoana/structura competentă, în funcție de rezoluția directorului unității.

De asemenea, persoanele private de libertate puteau sesiza diverse persoane/instituții prin intermediul serviciilor poștale.

Cererile înaintate administrației Penitenciarului Spital, de către deținuții cu tulburări psihice, aveau ca obiect: achiziționare de bunuri, copii xerox ale diferitelor documente personale,

adăugare persoane la fișa de vizită, achiziționare medicamente din fonduri proprii prin farmacia unității etc.

În timpul monitorizării, echipa de vizită nu a primit sesizări, de la pacienți sau membri ai personalului, cu privire la rele tratamente aplicate pacienților.

► **consimțământul informat al pacientului**

Conform Procedurii „Internarea și acordarea asistenței medicale pacienților în Secția de psihiatrie a Penitenciarului-Spital București-Jilava”, exprimarea consimțământului era obligatorie în prezența martorilor, înainte de orice act medical. Procedura detalia conținutul informării pacientului, modalitatea de informare, ținând cont de vulnerabilitățile posibile în obținerea consimțământului informat. În cazul în care pacientul refuza consultația/investigația/tratamentul recomandat de medic, conform procedurii întocmite în unitate pentru a acoperi astfel de situații, pacientul completa un formular „Declarația de refuz informat”, refuzul său fiind consemnat și în Foaia de Observație Clinică Generală (FOCG). În cazul în care pacientul refuza să consemneze sau nu știa să scrie, se întocmea un Proces verbal de constatare a refuzului, în prezența medicului curant, asistentului medical, agentului supraveghetor și a unei alte persoane private de libertate, în care se menționa obiectul refuzului. În FOCG verificate de MNP, formularele de consimțământ erau semnate de pacienți, dar **în FOCG a unui pacient care nu semnase formularul (acesta era semnat de medicul curant și de un martor), nu s-a regăsit procesul verbal de constatare a refuzului.**

În rapoartele de evaluare a gradului de satisfacție al pacienților s-a reținut, ca o recomandare de îmbunătățire a serviciilor, și cea de informare continuă despre riscurile și beneficiile investigațiilor și tratamentelor medicale. S-a avut în vedere faptul că unii dintre pacienți nu erau mulțumiți de calitatea informațiilor primite cu privire la diagnostic, tratament și regimul prescris și au afirmat că nu li s-a explicat pe înțelesul lor planul terapeutic (tratamentul și investigațiile recomandate). Alte recomandări priveau focalizarea pe nevoile pacientului, prin comunicarea mai eficientă cu pacientul în concordanță cu starea lui prezentă și asociată cu posibilitățile de înțelegere, precum și instruirii periodice ale întregului personal, pentru promovarea principiilor unei comunicări și consilieri corecte în relația cu pacienții.

► **măsuri de conținere**

Secțiile de psihiatrie aveau în dotare dispozitive de conținere - curele late din piele sau din material textil, prevăzute cu sistem de prindere pentru pat și cu manșete pentru articulațiile carpiene, tarsiene, torace și genunchi. Curelele și manșetele erau ajustabile, cu căptușală dublată de un material moale (burete, pâslă, poliuretan special etc.).

În Procedura operațională „Internarea și acordarea asistenței medicale pacienților în Secția de psihiatrie a Penitenciarului-Spital București-Jilava”, era menționată măsura conținării, cu respectarea prevederilor Legii nr. 487/2002, republicată, **cu excepția perioadei de aplicare – din procedură reieșind că măsura se aplică obligatoriu pe o durată de 4 ore, spre deosebire de Norma de aplicare a Legii nr. 487/2002, republicată, care prevede că măsura conținării trebuie aplicată pe o durată cât mai scurtă de timp posibil și nu poate depăși 4 ore.**

În Registrul evidență conținții terapeutice, erau consemnate conținări pentru perioade de timp mult mai mari de 4 ore. Ca regulă, încă de la inițierea aplicării măsurii se preciza că va dura 4 ore, fiind consemnată apoi prelungirea/menținerea acesteia la fiecare

4 ore, astfel că deținuții erau conționați pentru intervale mari de timp (întrerupte doar pentru satisfacerea nevoilor fiziologice, pentru hidratare și alimentare).

De exemplu, un deținut a fost conționat 23 ½ ore, inclusiv în timp ce dormea, și chiar după ce s-a reținut că „a fost mai liniștit și adecvat comportamental”. În cazul aceluiași deținut, conținea s-a reluat după 8 ore și, deși era consemnat, la fiecare 4 ore, se conționează pentru o durată de 4 ore, în fapt acesta a fost conționat încă 19 ore. Acesta a fost deconționat doar timp de 30 - 40 min, pentru hidratare, mobilizare și satisfacerea nevoilor fiziologice.

Registrul de conționare conținea 4 rubrici: data conționării, numele deținutului, orele inițierii, respectiv încetării conțeniei și observații – în care se consemnau: medicul care a dispus aplicarea, gradul de restricție (s-au aplicat conționări totale); ora și minutul îndeplinirii nevoilor fiziologice, de hidratare și de hrană; motivul aplicării conțeniei. **În registru nu erau consemnate următoarele informații, prevăzute de lege: numele membrilor personalului medical care au participat la aplicarea măsurii restrictive; ora și minutul fiecărei vizite de monitorizare a pacientului cu precizarea valorilor funcțiilor vitale (doar în unele cazuri se menționa verificarea funcțiilor vitale la fiecare 15 sau 20 minute, deși legea prevede un interval de 15 minute) și prezența oricărei leziuni fizice suferite de pacient sau personalul medical în legătură cu aplicarea măsurii restrictive.**

În perioada 2020 – 2021, au fost conționați 18 deținuți.

Unul dintre deținuți a fost conționat mecanic (alături de conțenie chimică prin administrare de diazepam și haloperidol) pentru 12 ore (conținea fiind prelungită la fiecare 4 ore), urmare a unei tentative de suicid prin spânzurare, inclusiv în perioadele în care era cooperant (cum era consemnat în Registrul de conționare) și contrar art. 39 alin. (4) din Legea nr. 35/1997, republicată, care prevede că în caz de suicid, măsura conționării nu poate fi folosită mai mult de 2 ore.

Față de aspectele constatate, echipa MNP recomandă:

- aplicarea conționării pe o durată cât mai scurtă de tip posibil, și fără a depăși 4 ore, în conformitate cu prevederile Normelor de aplicare a Legii nr. 487/2002, republicată;

- întocmirea registrului specific, în concordanță cu prevederile legale în materia sănătății mintale, care constituie garanții împotriva relelor tratamente, fiind consemnate: ora și minutul instituirii măsurii restrictive; gradul de restricție (parțial sau total); circumstanțele și motivele care au stat la baza dispunerii măsurii restrictive; numele medicului care a dispus măsura restrictivă; numele membrilor personalului medical care au participat la aplicarea măsurii restrictive; prezența oricărei leziuni fizice suferite de pacient sau personalul medical în legătură cu aplicarea măsurii restrictive; ora și minutul fiecărei vizite de monitorizare a pacientului cu precizarea valorilor funcțiilor vitale, îndeplinirii nevoilor fiziologice sau altor nevoi, după caz; ora și minutul ridicării măsurii restrictive;

-instruirea personalului medical cu privire la aplicarea conționării.

Măsurile de conționare erau consemnate și în FOCG, conform prevederilor legale.

► **asistența medicală**

Personalul medical își desfășura activitatea, astfel încât era asigurată asistența medicală a persoanelor private de libertate 24 ore/24. La data vizitei, în Penitenciarul Spital erau încadrați medici în următoarele specialități: Medicină internă - 2 medici, Psihiatrie - 3 medici, Dermatovenerologie - 1 medic și un medic cu contract de prestări servicii, Boli infecțioase -1 medic, Pneumoftiziologie - 2 medici, Epidemiologie - 1 medic, Laborator - 1 medic și un medic

cu contract de prestări servicii și Radiologie - 1 medic cu competență limitată și un medic cu contract de prestări servicii.

În cadrul ambulatoriului integrat, se ofereau consultații persoanelor private de libertate custodiate în unități din vecinătate, precum: Penitenciarul București - Jilava, Penitenciarul București - Rahova, Penitenciarul - Spital București - Rahova, Penitenciarul Giurgiu și Penitenciarul Târgșor (pentru asistenta medicală pentru persoane private de libertate de sex feminin).

Medicii psihiatri au asigurat asistența medicală psihiatrică, mergând la cerere la Penitenciarul București - Jilava, Penitenciarul Giurgiu și Penitenciarul Craiova.

Administrarea tratamentului psihiatric se făcea conform procedurilor interne de administrare a medicației.

Penitenciarul-Spital București-Jilava avea contract de colaborare cu Penitenciarul-Spital București-Rahova, care era coordonator de program toxicologic - inițierea tratamentului substitutiv cu Metadonă.

La nivelul secțiilor de psihiatrie, asistența medicală era asigurată în program permanent, astfel: Secția psihiatrie acută – 2 medici și 8 asistenți medicali și Secția psihiatrie cronici – 1 medic și 5 asistenți medicali. Medicii psihiatri aveau un program de 7 ore/zi. În afara orelor de program și în sărbătorile legale, era asigurată o linie de gardă la nivelul spitalului: 18 ore luni-vineri, 24 ore sâmbătă-duminică. Asistenții medicali lucrau în ture de 12 sau 8 ore.

Actul medical se desfășura în condiții de confidențialitate, în cabinetul medical fiind prezent doar personalul medical, supravegherea efectuându-se de pe holul secției. În situația în care deținutul prezenta risc pentru integritatea fizică a membrilor personalului medical, aceștia aveau posibilitatea să solicite prezența personalului de supraveghere, cu ocazia efectuării consultului medical. Conform documentelor transmise de reprezentanții unității penitenciare, în cursul anului 2020, în cazul unui pacient cu tulburări psihice care s-a autoagresat prin lovirea cu capul în fereastra de la grupul sanitar al camerei, provocându-și plăgi tăiate și înțepate la nivelul scalpului, **s-au aplicat cătușe metalice la mâini, în poziția la spate. Cătușele au fost menținute pe toată durata îngrijirilor medicale la cabinetul medical deși, în Raportul ofițerului responsabil de zonă s-a menționat că deținutul a devenit foarte repede cooperant, la somația de a înceta actele de autoagresiune și distrugere.**

Echipa MNP apreciază că ar trebui evitată utilizarea mijloacele de constrângere (cătușe metalice) în timpul examinării medicale, această procedură fiind de natură a afecta relația pacient-medic și putând constitui rău tratament aplicat deținuților.

Activitatea medicală era consemnată în FOCG.

În cazul urgențelor medicale, care nu puteau fi gestionate la nivelul unității, era apelat serviciul unic de urgență 112, preluarea pacienților făcându-se în cel mai scurt timp posibil.

Exista cameră de protecție amplasată în corpul A, la nivelul secției psihiatrie acută (cameră + hol acces + grup sanitar). Conform documentelor comunicate de reprezentanții unității, pereții și pardoseala erau capitonați cu polietilenă cu grosime 50 mm și acoperiți cu PVC cu inserție textilă ignifugă. Iluminatul era mixt, natural și artificial, iar ventilația era artificială. Încălzirea se realiza cu ajutorul unui aparat de aer condiționat. Compartimentul dispunea de apă rece, apă caldă și rețea de canalizare. De asemenea, prezenta sistem de supraveghere și sistem de panică. Camera de protecție nu fusese folosită în ultimii 2 ani.

În perioada ianuarie 2020 – 1 decembrie 2021, a avut loc un număr de 34 de incidente deosebite (19 altercații, 7 autoagresiuni, 4 refuzuri individuale de a se supune dispozițiilor, 1 tentativă suicid, 2 accidentări și 1 distrugere), în care au fost implicate persoane private de libertate

cu tulburări psihice. În urma incidentelor, cu excepția accidentărilor, au fost informați judecătorul de supraveghere a privării de libertate, ANP și Parchetul de pe lângă Judecătoria Cornetu. De asemenea, a fost declanșată procedura disciplinară. A fost sesizată comisia multidisciplinară privind studierea comportamentelor agresive.

În anul 2020 au fost 12 decese, dar niciun deces nu s-a datorat afecțiunilor psihiatrice. În anul 2021, până în data de 6 decembrie 2021, au fost 7 decese, dar niciun deces nu s-a datorat afecțiunilor psihiatrice.

Referitor la situațiile în care, la internare, medicul constata existența mărcilor traumatice sau persoana privată de libertate afirma că a fost agresată, conform informațiilor comunicate de reprezentanții unității, medicul îi solicita acestuia o declarație și întocmea Nota de informare și schița topografică în care erau descrise leziunile evidențiate de examenul obiectiv, pe care le înainta de îndată Parchetului. De asemenea, informa pacientul că poate solicita expertiză medico-legală, în FOCG verificate de echipa MNP, regăsindu-se cererea unei paciente prin care aceasta solicita examinarea de către un medic legist, pentru a se constata că a fost bătută. În cererea pentru expertiză-medicală se menționa faptul că prin completarea documentului respectiv, pacientul își exprima acordul cu privire la reținerea sumei care reprezenta contravaloarea prestației medicale solicitate.

► **măsuri luate pentru prevenirea și combaterea efectelor pandemiei COVID-19**

Din discuția cu conducerea penitenciarului, cu personalul de specialitate și a documentelor primite, a rezultat că în perioada ianuarie 2020 - 1 decembrie 2021, au fost 2727 persoane private de libertate internate cu infecție cu virusul SARS-COV2 (în 2020 – 738 persoane private de libertate, în anul 2021 până la 01 decembrie – 1989 persoane private de libertate.)

În baza planurilor de măsuri, precum și a dispozițiilor primite din partea ANP, au fost puse în aplicare măsuri de prevenire a răspândirii noului coronavirus precum și de prevenire a infectării personalului și persoanelor private de libertate custodiate, precum:

- au fost întreprinse măsuri de dezinfecție a suprafețelor și spațiilor de desfășurare a activităților;
- personalul medical, precum și cel din sectorul operativ, care desfășura activități în cadrul secțiilor destinate persoanelor private de libertate pozitive a fost dotat cu echipamente de protecție complete (mănuși, combinezoane, botoși, vizier și măști FPP3), în conformitate cu standardele impuse de Ministerul Sănătății;
- a fost dispusă utilizarea echipamentului individual de protecție (măști) de către persoanele private de libertate, la ieșirea din camerele de deținere (la orice tip de activitate), în acest sens fiind modificat și ROI;
- au fost instalate terminale destinate audierilor prin videoconferință a persoanelor private de libertate de către instanțe, INML sau alte organe judiciare, fiind astfel evitată prezentarea acestora la sediul instituțiilor respective;
- persoanele private de libertate care au fost prezentate la spitale din rețeaua Ministerului Sănătății au fost ulterior cazate separat de restul efectivului de deținuți custodiați, pentru o perioadă între 7 și 14 zile, în vederea prevenirii infectării cu noul coronavirus, aceștia fiind testați în conformitate cu Metodologia INSP;
- acordarea dreptului la vizită s-a realizat cu măsura suplimentară de distanțare fizică prin dispozitiv de separare, completată de intensificarea acțiunilor de dezinfecție a suprafețelor și a spațiilor, între seriile de vizită, triajul epidemiologic și termometrizarea persoanelor sosite în vizită;

- personalul angajat a fost reinstruit periodic cu privire la măsurile de prevenire, combatere și limitare a răspândirii infecției cu SARS-CoV-2;
- au fost desfășurate activități de informare în rândul persoanelor private de libertate cu privire la măsurile de prevenire, combatere și limitare a răspândirii infecției cu SARS-CoV-2; de asemenea, au fost afișate în loc vizibil principalele reguli care trebuiau respectate precum și alte informații referitoare la noul coronavirus;
- au fost stabilite fluxuri epidemiologice;
- au fost achiziționate echipamente medicale precum: 1 aparat Ekg, 2 monitoare, 2 defibrilatoare, butelii de oxigen, 1 aparat de radiologie, 10 lămpi UV, 5 pompe pentru pulverizarea substanțelor biocide, termometre non-contact, pulsoximetre, tensiometre etc.

► **asistența psiho-socială**

În cadrul Compartimentului Reintegrare Socială erau prevăzute mai multe posturi: 1 post asistent social, 1 post educator și 2 posturi de psiholog, activitatea acestora fiind coordonată de un șef birou.

Cele două posturi de ofițer psiholog din cadrul Biroului de Reintegrare Socială erau vacante la data vizitei, unul din data de 1 iulie 2021, iar celălalt din data de 1 octombrie 2021. Pentru acoperirea nevoilor psihologice ale persoanelor private de libertate, unitatea beneficia de ajutorul unui psiholog de la Penitenciarul București-Jilava, care venea săptămânal, în fiecare zi de miercuri, începând cu data de 15 octombrie 2021.

Asistentul social angajat deținea treapta de competență debutant, fiind înscris în Registrul Național al Asistenților Sociali din România. Conform informațiilor puse la dispoziție de către reprezentanții unității, acesta s-a aflat pentru perioade lungi de timp în concediu pentru creșterea copilului și concedii medicale. **Având în vedere absența specialistului pe perioade lungi de timp, cât și faptul că în conformitate cu legislația specifică asistentului social (Codul privind practica asistentului social), competențele la nivel de asistent social debutant sunt limitate, era necesară atragerea unui asistent social cu treapta de competență specialist sau principal, prin angajare sau prin delegarea de atribuții suplimentare a unui asistent social din altă unitate penitenciară care să asigure nevoile de asistență socială.**

Programul de lucru al personalului care își desfășura activitatea în cadrul Compartimentului Reintegrare Socială era de luni până vineri, în intervalul orar 07:30-15:30. Prin excepție, programul preotului era de duminică până joi în intervalul orar 07:30-15:00. Lunar, se întocmea planificarea în serviciu, planificare care asigura desfășurarea de activități destinate persoanelor private de libertate implicate în activități lucrative, în intervalul orar 15:30-19:30 sau în zilele de repaus săptămânal.

Asistentul social își desfășura activitatea pe trei paliere: consiliere socială, convorbiri individuale și implementarea programelor. În vederea menținerii relației cu familia, asigura sprijin persoanei private de libertate, în sensul identificării și susținerii mediului de suport pentru integrare socială, cât și pentru identificarea surselor financiare post liberare.

Programele de asistență socială adresate deținuților erau adaptate în funcție de nevoile și riscurile identificate, în vederea formării și dezvoltării deprinderilor sociale, precum și a îmbunătățirii relațiilor acestora cu mediul de suport.

Activitățile de mediere și consiliere socială erau axate pe identificarea de resurse, în principal în vederea obținerii unor documente în vederea pensionării de invaliditate, efectuarea unor demersuri în vederea încadrării în grad de handicap etc.

Ca atribuții principalele ale asistentului social din penitenciar, acestea vizau dezvoltarea capacităților individuale și a oportunităților comunitare, de natură să faciliteze reintegrarea socială a persoanelor private de libertate. Pe durata detenției, asistentul social urmărea diminuarea efectelor negative ale custodiei asupra deținuților, cât și dezvoltarea resurselor prosoziale personale și familiale ale acestora.

Activitățile de asistență socială aveau în vedere identificarea nevoilor, a riscurilor de a dezvolta comportamente dezadaptative, precum și particularizarea intervențiilor în funcție de specificul fiecărei categorii de persoane private de libertate, activitatea de asistență socială fiind acordată, cu preponderență, bolnavilor cronici.

Cu privire la consilierea socială în vederea restabilirii/medierii relațiilor de familie, persoanele private de libertate au beneficiat de suport, în principal pentru următoarele aspecte: obținerea informațiilor cu privire la anumiți membri ai familiei (părinți, copii etc) și menținerea legăturii cu copiii aflați în sistemul de protecție specială.

Activitățile derulate cu persoanele private de libertate au fost adaptate, în sensul informării continue a deținuților cu privire la specificul infectării cu SARS-CoV-2, a conștientizării necesității respectării unor măsuri igienico-sanitare stricte, precum și a menținerii unei stări de spirit corespunzătoare în rândul acestora. Activitățile în regim individual de tipul consiliere sau convorbire, specifice domeniului asistență socială, s-au realizat față în față, la solicitarea deținutului și/sau în situația în care specialistul a considerat necesar, respectându-se măsurile de protecție medicală și distanțarea fizică.

Demersurile de asistență socială aveau în vedere identificarea nevoilor, a riscurilor de a dezvolta comportamente dezadaptative, precum și particularizarea intervențiilor în funcție de specificul fiecărei categorii de persoane private de libertate.

În vederea menținerii legăturii cu familia prin intermediul comunicărilor on-line, în funcție de situația epidemiologică și planul de măsuri actualizat la nivelul unității, au fost întocmite referate de propunere pentru acordarea comunicărilor on-line, fiind acordate persoanelor private de libertate comunicări în conformitate cu reglementările în vigoare, respectiv în baza cererilor și în baza recompenselor cu suplimentarea dreptului la comunicare on-line. Spațiile în care s-au realizat comunicările au fost create prin instalarea de terminale pe patru secții de deținere (E1, E2, E4 și E5).

Deținuții aveau dreptul de a efectua, pe cheltuiala lor, convorbiri telefonice de la telefoanele instalate în fiecare cameră de deținere, precum și la curțile de plimbare. Persoanele private de libertate puteau comunica telefonic cu cel mult 10 persoane din exteriorul penitenciarului, atât din țară, cât și din străinătate. În funcție de regimul de executare în care erau incluși, deținuții puteau efectua convorbiri telefonice, după cum urmează: zilnic, deținuții cărora li se aplica regimul de executare deschis, semideschis și închis, precum și cei cărora nu li se stabilise încă regimul de executare, 10 apeluri telefonice, cu durata maximă cumulată de 60 de minute; zilnic, deținuții cărora li se aplica regimul de maximă siguranță, precum și cei care prezentau risc pentru siguranța penitenciarului, 3 apeluri telefonice, cu durata maximă cumulată de 30 de minute.

În ceea ce privește menținerea relației cu familia și mediul de suport pentru persoanele private de libertate, reprezentanții unității au precizat că deținuții au beneficiat de întâlniri, respectiv vizite (la sectorul de vizită din cadrul Penitenciarului București-Jilava) și le-a fost respectat dreptul la primirea/expedierea scrisorilor. Echipa de vizită a constatat că **nu a fost aprobată cererea unei persoane aflată în arest preventiv, prin care solicita „3 plicuri de scris pentru a putea lua legătura cu familia și rudele”, pe motivul că acesta efectuase cumpărături în valoare de 10 lei cu câteva zile înainte.** O cerere similară a fost aprobată în cazul unui deținut

care avea „sold 0”. *Echipele MNP precizează faptul că respectarea dreptului la menținerea relației cu familia înseamnă inclusiv punerea la dispoziție, de către unitate, a mijloacelor necesare (hârtie de scris, plicuri și instrumente de scris), în mod gratuit, indiferent de disponibilitățile financiare ale persoanelor private de libertate. În art. 64 din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, se prevede obligația conducerii penitenciarului de a lua măsurile corespunzătoare pentru punerea la dispoziția persoanei private de libertate a materialelor necesare.*

În cadrul unității, deținuților le erau respectate drepturile precum: convorbiri telefonice, dreptul la cumpărături, vizite sau pachete, existând posibilitatea permanentă de acces la infochioscurile amplasate în cadrul unității, deținuții având acces în orice moment la toate aspectele care îi privesc. Implicarea persoanelor private de libertate în demersuri moral-religioase s-a realizat numai la cerere, cu sprijinul preotului angajat în cadrul penitenciarului, ritualurile religioase fiind asigurate, atât la patul bolnavului, cât și la capela amenajată în curtea unității.

Persoanele private de libertate cu tulburări psihice au beneficiat de aceleași drepturi ca și toți ceilalți deținuți încarcerați în unitatea penitenciară, putând formula cereri pentru soluționarea diverselor situații, precum: adăugare/ștergere număr de telefon, achiziționare de bunuri, comunicare on-line, primire bunuri, adăugare persoane vizitatoare, copii xerox ale diferitelor documente personale, achiziționare medicamente din fonduri proprii prin farmacia unității, emitere/schimbare card personal de penitenciar, cereri pentru solicitări de vizită intimă, solicitări pentru primirea bagajului personal de la penitenciarele de unde au fost transferați etc.

Asistentul social acorda sprijin calificat persoanelor private de libertate, în vederea ameliorării sau soluționării problemelor sociale cu care acestea se confruntau, cât și în vederea pregătirii pentru reintegrarea în familie și comunitate după liberarea din penitenciar.

3. Recomandări

Față de cele expuse, în temeiul art. 43 alin. (1) din Legea nr.35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată, Avocatul Poporului:

RECOMANDĂ

Conducerii Penitenciarului - Spital București – Jilava să întreprindă măsurile legale care se impun pentru:

1. Ocuparea posturilor vacante, având în vedere deficitul de personal existent la momentul efectuării vizitei.
2. Solicitarea consimțământului liber și informat tuturor pacienților, precum și depunerea tuturor diligențelor pentru semnarea formularelor de consimțământ de către aceștia. Întocmirea de procese verbale în caz de refuz și atașarea acestora la FOCG.

3. Aplicarea conțenționării pe o durată cât mai scurtă de timp posibil, și fără a depăși 4 ore, în conformitate cu prevederile Normelor de aplicare a Legii nr. 487/2002, republicată.
4. Întocmirea Registrului privind aplicarea măsurii conțenționării, în concordanță cu prevederile legale în materia sănătății mintale, care constituie garanții împotriva relexor tratamentelor, fiind consemnate: ora și minutul instituirii măsurii restrictive; gradul de restricție (parțial sau total); circumstanțele și motivele care au stat la baza dispunerii măsurii restrictive; numele medicului care a dispus măsura restrictivă; numele membrilor personalului medical care au participat la aplicarea măsurii restrictive; prezența oricărei leziuni fizice suferite de pacient sau personalul medical în legătură cu aplicarea măsurii restrictive; ora și minutul fiecărei vizite de monitorizare a pacientului cu precizarea valorilor funcțiilor vitale, îndeplinirii nevoilor fiziologice sau altor nevoi, după caz; ora și minutul ridicării măsurii restrictive.
5. Instruirea personalului medical cu privire la aplicarea măsurii conțenționării.
6. Evitarea utilizării mijloacelor de constrângere (cătuse metalice) în timpul consultațiilor medicale; în cazul în care comportamentul deținutului prezintă risc pentru siguranța personalului medical, acesta, conform prevederilor legale, poate solicita supraveghere suplimentară, cu respectarea confidențialității și intimității actului medical.
7. Identificarea unor soluții de asigurare a activităților de asistență socială, astfel încât un număr cât mai mare de deținuți să poată fi implicat în activități specifice, demersuri care să conducă la creșterea șanselor de reintegrare socială a acestora.
8. Punerea la dispoziția persoanelor private de libertate a mijloacelor necesare (hârtie de scris, plicuri și instrumente de scris) pentru exercitarea dreptului de petiționare și dreptul la corespondență, în conformitate cu prevederile legale.

